

המלמד

parashatshavua.com

מתכוננים לפרשה

מה בפרשה?

פרשת שופטים מלמדת על המנהיגים השונים של עם ישראל וכיצד הם צריכים להדריך את בני ישראל לחיות חיים של עבודת ה' שופטים, שוטרים, סנהדרין, מלך, כהנים, לויים והנביא הם המנהיגים של עמנו.

התורה מפרטת כמה מדיני השופטים- שלא יקחו שחד, לא יכירו פנים במשפט, לא יטו משפט ועוד...

התורה חוזרת על אסור עבודה זרה והענש על כך, והחובה לבוא לדן במדת הצדק בפני הדיינים "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט ודרשת והגידו לך את דבר המשפט"

נלמד בפרשה על מצות מנוי מלך והחובה לנהוג לפי דיני המלך שבפרשה. המלך חייב לכתב ספר תורה (אפלו אם הוא ירש ספר תורה מאביו) ולהוליכו עמו לכל מקום. המלך אינו יכל לאגר עשר אישי של סוסים, כסף וזהב.

שאר העמים פונים אל "מגידי עתידות" מסוגים שונים, אבל לנו אסור לעשות כן. אנחנו מצוים לשמע אל דברי הנביא אשר מביא את דברו של ה'.

בהמשך הפרשה, התורה מלמדת על עבודת הכהנים והלויים, ערי מקלט, אסור היראה מפני המלחמה, מלחמת כבוש ופרשת העגלה הערופה בנחל שעוסקת במוות לא מפענח מחוץ לעיר.

“כי-ימצא חלל באדמה ... ויצאו זקניו ושפטיה ומדדו אל-הערים... והיה העיר הקרבה אל-החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא-עבד בה... והורדו זקני העיר ההוא את-העגלה אל-נחל איתן...”

איור: ינון פתחיה

הגיליון מוקדש לע"ג עזרה בת שרה ז"ל

המלמד

מתכוננים לפרשה

מינוי הנהגה לעם ישראל (טז, יח-כ)

פרשת שופטים עוסקת בארבעת סוגי ההנהגה של עם ישראל: שופט, מלך, כהן ונביא. בתוך כך אנו מצויים לקיים מערכת משפט ואכיפה על פי דיני התורה.

1. הפרשה נפתחת במילים "שפטים ושטרם תתן להם בכל שערך" מה ההבדל בין "שופטים" ל"שטרם"? (רש"י טז, יח)

2. מדוע נסמכה מצוות מינוי שופטים ושטרם למצוות עליה לרגל "שלש פעמים בשנה" בפרשה הקודמת? (אור החיים טז, יח)

3. לפי ר' יעקב בעל הטורים, מדוע נסמכה פרשת מינוי השופטים ל"שלש פעמים בשנה"? (בעל הטורים טז, יח)

4. עפ"י ר' עובדיה ספורנו, מדוע התורה מצווה כאן על עניין מנהיגי עם ישראל (מלכים), שופטים כהנים ונביאים)? (ספורנו טז, יח)

5. מה פירוש המילים בפסוק "בכל שערך" (רש"י טז, יח)

6. כתוב בפס' "שפטים ושטרם תתן להם בכל שערך", למה נאמר "בכל שערך", ויכל לומר רק "תתן להם בשערך"? (אור החיים טז, יח)

7. מה למדים מהמילה "לשפטך" (רש"י טז, יח)

8. כתוב בפס' "שפטים ושטרם תתן להם... ושפטו את העם משפט צדק", מה למדים מהמילים "ושפטו את העם משפט צדק"? (רש"י טז, יח)

מובא במדרש תנחומא מדוע נדרשים השופטים והשטרם ביחד: "שופטים ושטרם. שופטים, אלו הדיינים. שטרם, אלו הפרנסים שמנהיגין את העדה. רבי אלעזר אומר, אם אין שטר אין שופט. כיצד, בין שנתחייב אדם בבית דין לחברו, אם אין שטר שיוציא ממנו, בין שפורש מן הדין, אין ספיקה ביד הדין לעשות לו כלום, אלא אם בן מוסר ביד השופט, והשופט מוציא ממנו. אמר רבי אלעזר בן פדת, אלמלא סיטנו של יואב, לא היה דוד יכול לעשות את הדין. וכן הוא אומר, וימלך דוד על כל ישראל ויהי עושה משפט וצדקה לכל עמו, ויואב בן צרויה על הצבא (דה"א יח, יד-טו). וכי דוד ויואב שופטים כאחד. אלא כל מי שאינו שומע לדין, מוסרין אותו ביד יואב ומוציא ממנו בעל כרחו"

9. כתוב בפס' "לא תטה משפט לא תכיר פנים", לכאורה המילים "לא תכיר פנים" מיותרות שכן כבר אמר "לא תטה משפט", מה הפירוש "לא תכיר פנים" ולמי צווי זה נאמר? (רש"י טז, יט)

10. למה הוצרך לומר "ולא תקח שחד", אחרי שהזהיר כבר לא לעוות את הדין? (רש"י טז, יט)

11. כתוב בפס' "ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים...", מה הפירוש "כי השחד יעור"? (רש"י טז, יט)

המלמד

מתכוננים לפרשה

12. כיצד מפרש רש"י את המילים "דברי צדיקים" בפס' "כי השחזר יעזר עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" ?
(רש"י טז,יט)

13. מהו הצווי "צדק צדק תרדף", איך רודפים אחרי הצדק? (רש"י טז,כ)

14. כיצד , לפי ר' עובדיה ספורנו , רודפים את הצדק? (ספורנו טז,כ)

15. כתוב בפס' "למען תחיה וירשת את הארץ", מהי המצווה שעליה נאמר "למען תחיה וירשת את הארץ"?
(רש"י טז,כ)

ממדרש תנחומא לילדים על הפסוק לא תטה משפט

צריך שיהיו הדינים רואין כאלו שכינה ביניהם, שנאמר: "בקרוב אלהים ישפט" מכאן לבעלי דינים שינהגו אימה לעצמן. מעשה באחד שהיה לו דין עם מלך ממלכי בית חשמונאי, ועמד לפני שמעון בן שטח. אמר ליה: דין יש לי אצל המלך. אמר שמעון בן שטח להם לאותן דינים שדין עמו, אם משגר אני בשביל המלך, אתם מוכיחים אותו. אמרו לו: הן. שגר בשבילו. בא, ונתנו את פסאו וישב בצד שמעון. אמר לו שמעון בן שטח, עמד על רגליך ותן את הדין. אמר לו: וכי דנין את המלך. פנה לימינו, כבשו הדינים את פניהם בקרקע. לשמאלו, כבשו פניהם בקרקע. בא המלך וחבטן בקרקע עד שיצאה נשמתו. מיד נודעו המלך. מיד אמר ליה שמעון בן שטח, עמד על רגליך ותן את הדין, שלא לפני אתה עומד, אלא לפני מי שאמר והיה העולם, שנאמר: ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (דברים יט, יז). מיד עמד על רגליו ונתן את הדין. לכך צריך שיהיו בעלי דינים נוהגין אימה בעצמן, כפיכול להקדוש ברוך הוא הן דינים.

דין לעובד עבודה זרה (טז, כא - יז, ו)

1. כתוב בפס' "לא תטע לך אשרה", למה לא נאמר "לא תעבד אשרה"? (רש"י טז,כא)

2. כתוב בפס' "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך", מה הפירוש "אצל מזבח ה' אלקיך", על מה הפס' מזהיר כאן? (רש"י טז,כא)

3. התורה חוזרת על איסורי עבודה זרה "לא תטע לך אשרה כל עץ ... ולא תקים לך מצבה אשר שגא ה'...", מה הסיבה שה' שונא את המצבה? (רש"י טז,כב)

4. מהו האיסור "ולא תקים לך מצבה ..."? (רש"י טז,כב)

5. כתוב בפס' "ולא תקים לך מצבה", איזה מצבה אסור נאסר עלינו מהתורה לעשותה ואיזוהי המותרת?
(אבן עזרא טז,כב)

6. כתוב בפס' "כל דבר רע כי תועבת ה' אלקיך הוא", למה נסמך כל דבר רע לתועבה? (בעל הטורים יז,א)

7. איזה מקרה נוסף של עבודה זרה מובא בפרשה? (יז,ביג)

המלמד

מתכוננים לפרשה

8. כתוב בפס' "כי ימצא בקרבך... איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלקיך לעבר בריתו", מה רצה הפס' ללמדנו באמרו "אשר יעשה את הרע... לעבר בריתו", הרי נאמר כבר בפס' הבא במפורש "וילך ויעבד אלהים אחרים" (אור החיים יז, ב)

9. מדוע נזכר כאן עניין עובד עבודה זרה בין פרשיות הדיינים וחוקי המשפט? (ספורנו יז, ב)

10. הדיינים מחוייבים לבדוק היטב ולחקור את העדים על האשמות כנגד העובד עבודה זרה "והגד לך ושמעת ודרשת היטב". כמה עדים נדרשים כדי להרשיע את הרשע בגזר דין מוות? (יז, ו)

11. מדוע נכפל בפסוק "יומת המת" ולא הסתפקה התורה ב"יומת"? (אור החיים יז, ו)

12. למה נאמר "יומת המת", ולא "יומת האיש" שהרי עדיין לא מת? (בעל הטורים יז, ו)

תפקיד הדיינים (יז, ויג)

1. משה רבנו מלמד את עם ישראל מה לעשות כאשר יש בעיה שאין לה פתרון ידוע "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך". הסבירו עפ"י פירוש רש"י את חלקי הפסוק: (רש"י יז, ח)

"... בין דם לדם "

"... בין דין לדין "

"... ובין נגע לנגע .. "

"... דברי ריבת .. "

2. כתוב בפס' "כי יפלא ממך דבר למשפט וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר", למה נאמר כאן "וקמת ועלית" לשון עליה? (רש"י יז, ח)

3. כתוב בפס' "כי יפלא ממך דבר למשפט וקמת ועלית אל המקום", מה רצה הפס' להדגיש באמרו דבר זה כאן? (ספורנו יז, ח)

4. כתוב בפס' "ובאת אל הפהגנים הלזים ואל השפטים אשר יהיה בימים ההם...", נראה שהמילים "אשר יהיה בימים ההם" מיותרות, אם כן מה הפס' מלמדנו באמרו "ואל השפטים אשר יהיה בימים ההם"? (רש"י יז, ט)

5. כתוב בפס' "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", למה נאמר כאן לשון "ימין ושמאל"? (רש"י יז, יא)

המלמד

מתכוננים לפרשה

6. רש"י פירש את הפסוק "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" שאפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין חייב לשמוע. מדוע לפי הרמב"ן אנו חייבים לעשות כך ואומר "אפילו תחשוב בלבך שהם טועים והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימיןך לשמאלך תעשה כמצותם?" (רמב"ן יז,יא)

7. כתוב בפס' "והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמע" וכו', מה עושה בפועל אותו האיש לפי ר' עובדיה ספורנו? (ספורנו יז,יב)

מצוות מינוי מלך לישראל (יז, יד-כ)

1. משה רבנו מנבא שעם ישראל יבקש למנות מלך. למה עם ישראל יבקש זאת? (יז,יד)

2. כתוב בפס' "כי תבא אל הארץ... וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך", למה נכתב "וישבתה" עם האות ה', מה רמז לנו הכתוב כאן? (בעל הטורים יז,יד)

3. מדוע נכתב בפסוק "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו", מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי" ? הרי אם הקב"ה בוחר את המלך, אז הוא לא יבחר איש נכרי. (רמב"ן יז,טו)

4. מה אסור למלך לעשות (ארבעה דברים) ? (יז,טז-יז)

5. כתוב בפס' "שום תשים עליך מלך.. רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס....", כמה סוסים מותר שיהיה למלך, ומדוע יש חשש לרדת למצרים על מנת להרבות סוסים? (רש"י יז,טז)

6. משה רבנו מצווה את המלך לכתוב לו ספר משנה תורה. מדוע? (יז,יט)

המלמד

מתכוננים לפרשה

7. כתוב בפס' על המלך "וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר", לכאורה יכל הפס' לומר "וכתב לו את התורה הזאת", אם כן מה הפירוש "את משנה התורה הזאת"? (רש"י יז, יח)

8. כתוב בפס' על המלך "לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹקָיו לְשֹׁמֵר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת... וְלִבְלֹתִי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וְשְׂמֹאל", מה הפירוש "ולבלתי סור מן המצוה", על איזה מצוה מדובר? (רש"י יז, כ)

9. כתוב בפס' על המלך שישמור את התורה וילמד בה "לְמַעַן יֵאָרֶךְ יָמָיו עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקִרְבֵי יִשְׂרָאֵל", מה למדים מכך שהזכיר גם את בניו של המלך כאן - "הוא ובניו"? (רש"י יז, כ)

10. לפי פירוש הרמב"ן, מה רומז הפס' באמרו "לִבְלֹתִי רוּם לְבָבוֹ מֵאֲחֵיו"? מהם הפסוקים שמובאים בפירוש לתמוך בכך? (רמב"ן יז, כ)

מובא במדרש רבה על הפסוק: "דָּבַר אַחֵר, וְאַמְרַת אֲשִׁימָה עָלֶי מֶלֶךְ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֶלְעָאִי עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נִצְטוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַנְיַסְתָּן לְאַרְצָן, וְאֵלּוּ הֵן: לְמַחֲזוֹת זְכָרוֹ שֶׁל עַמְלֵק, וְלִמְנוֹת לָהֶם מֶלֶךְ, וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִנּוּ לָהֶם מֶלֶךְ, וּמָחוּ זְכָרוֹ שֶׁל עַמְלֵק, וְלָמָּה לֹא בָנוּ לָהֶם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהֵיוּ בִּינֵיהֶם דִּילְטוּרִין. תַּדַּע לָךְ דְּאָמַר רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָן דּוֹרוֹ שֶׁל אַחָאב עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָיוּ וְהָיוּ יוֹצְאִין לְמַלְחָמָה וְנוֹצְחִין, וְלָמָּה כֵּן, שְׁלֹא הָיָה בִּינֵיהֶן דִּילְטוּרִין, לְפִיכָךְ הָיוּ יוֹצְאִין לְמַלְחָמָה וְנוֹצְחִין, תַּדַּע לָךְ כְּשֶׁבִקְשָׁה אִיזְבֵּל לְהַרְגוֹ כָּל נְבִיאֵי ה', מָה עָשָׂה עֲבֹדֵיהָ הַטְּמִין אוֹתָן בְּמַעְרוֹת, שְׁנָאֵמַר (מלכים א יח, יג): וְאַחָאב מִנְבִיאֵי ה' מָאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמַעְרָה, וְלֹא הָיָה אָדָם שְׂאֵמַר לְאַחָאב כִּךָּ וְכָךְ עָשָׂה עֲבֹדֵיהָ, אֲבָל דּוֹרוֹ שֶׁל שְׂאוּל כָּלָן הָיוּ דִּילְטוּרִין, תַּדַּע לָךְ כְּשֶׁהָיָה שְׂאוּל רוֹדֵף אַחַר דָּוִד הָיוּ הַכָּל אוֹמְרִים עָלָיו לְשׁוֹן הֲרַע לְשְׂאוּל, שְׁנָאֵמַר (תהלים נב, ב): בָּבוֹא דוֹאֵג הָאֲדָמִי וְגו', (תהלים נד, ב): בָּבוֹא הַזִּיפִים וַיֵּאמְרוּ לְשְׂאוּל, לְפִיכָךְ הָיוּ נוֹפְלִים בְּמַלְחָמָה.

עבודת הכהנים ושכרם (יח, א-ח)

1. למדנו ששבט לוי לא קיבל נחלה בארץ ישראל וכתוב בפס' שהלוויים יאכלו "אֲשֵׁי ה' וְנִחַלְתוּ...". מהם "אשי ה'" ומהם "נחלתו" שחלקם מיועדים לכהנים וחלקם ללוויים? (רש"י יח, א)

2. נאמר בפרשה "לֹא יִהְיֶה לְכַהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֵׁבֶט לְוִי חֶלֶק וְנִחְלָה עִם יִשְׂרָאֵל" מה הפירוש "חלק" ומה הפירוש "נחלה", שנראה שאלו אותם הדברים? (רש"י יח, א)

3. מה הייתה פרנסת הכהנים שהיו מקבלים מבני ישראל? (יח, ג-ד)

4. שכרם של הכהנים הוא גם "רֵאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁף וַיִּצְהָרְךָ....", מהו "ראשית דגנך" וכמה שיעורו (הכמות שצריך לתת)? (רש"י יח, ד)

המלמד

מתכוננים לפרשה

5. כיצד לומדים שהתרומה הפחותה(הנמוכה ביותר) היא אחד משישים מהיבול?(רש"י יח,ד)

6. מה הפירוש "וְרֵאשִׁית גֹּזַז צִאנֶדֶד תִּתֵּן לוֹ", כמה פעמים צריך לתת לכהן את "ראשית הגז", וכמה שיעורו של "ראשית הגז"?(רש"י יח,ד)

7. האם חייב לתת "ראשית גז .." מכל העדר?(רש"י יח,ד)

8. מה הפירוש "וּבָא בְּכָל אֹת נִפְשׁוֹ אֶל הַמָּקוֹם.... וְשֵׁרֵת"? (רש"י יח,ז)

דינים נוספים בפרשה (יח, ט - יט, כא)

משה רבנו מזהיר שוב את עם ישראל מהליכה בדרכי הגויים שהיו מנסים לנבא עתידות ע"י עבודה זרה "קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף... ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים".

1. כתוב בפס' "....לא תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם", למה נאמר "לא תלמד לעשות"? (רש"י יח,ט)

2. כתוב בפס' " לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש ", איך נקראת עבודה זרה זו?(רש"י יח,י)

3. מהו "מעונן"? (רש"י יח,י)

4. על איזה דברים ה"מנחש" מנחש שיקרה דבר מסוים?(רש"י יח,י)

5. מהו "חבר חבר"?(רש"י יח,יא)

6. מהו "אוב"? (רש"י יח,יא)

7. מהו "ידעני"? (רש"י יח,יא)

8. לאחר הפירוט על העבודות הזרות, אומרת התורה "תמים תהיה עם ה' אלקיך", כיצד מפרש רש"י את הפסוק?(רש"י יח,יג)

9. כתוב בפס' "תמים תהיה עם ה' אלקיך", מהי אותה התמימות עליה אנו מצוים כאן, ומהו לשון "תמים"? (רמב"ן יח,יג)

המלמד

מתכוננים לפרשה

10. כתוב בפס' "כי הגזים האלה אשר ... אל מענגנים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך", מה לומדים עפ"י ר' עובדיה ספורנו מהמילים "ואתה לא כן נתן לך"? (ספורנו יח,יד)
11. איזה שלושה איסורים, שעובר הנביא, מיתתו בידי אדם עפ"י הפסוק: "...אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים"? (רש"י יח,כא)
12. באיזה מיתה מת אותו "נביא" המוזכר? (רש"י יח,כא)
13. כתוב בפס' "אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ... כלומר, גם על נבואה לעתיד וגם על נבואה על שינוי במצוות ה', עונשו של הנביא הוא מיתה שהרי נביא שקר הוא. איזו דוגמה מביא רש"י ומה לומדים ממנה? (רש"י יח,כב)
14. איזה דוגמאות מביא ר' עובדיה ספורנו למצוות שניתנו באופן זמני(מצווה לשעתה) ע"י נביאים והם לכאורה נגד מצוות התורה על פי הפס' "איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה' ? ואיזה אותות נתנו עימן כדי להוכיח שאכן היה זה דבר ה'?" (ספורנו יח,כא-כב)
15. מה הפירוש "לא תגור ממנו"? (רש"י יח,כב)

ערי מקלט

16. מדוע לפי הרמב"ן נכתבה כאן שוב פרשת ערי מקלט? מה החידושים שלומדים בפרשתנו? (ארבעה דברים) (רמב"ן יט,א)
17. למדנו בחומש במדבר על ערי מקלט, שאליהם יכול לברוח רוצח בשגגה(לא בכוונה). כמה ערי מקלט אנו מצוים להקים בתוך ארץ ישראל? (יט,ב-ג)
18. מה הפירוש ".... ושלשת את גבול ארצה"? (רש"י יט,ג)
19. מה הפירוש "תכין לך הדברך..."? איך זה בא לידי ביטוי? (רש"י יט,ג)
20. איזה שני מקרים מביאה התורה לרצח בשגגה (לא בכוונה)? (יט,ד-ה)
21. מה הפירוש "ונשל הברזל מן העץ"? הבא שני פירושים. (רש"י יט,ה)
22. מהו "גרזן", ולמה נקרא כך? (אבן עזרא יט,ה)

המלמד

מתכוננים לפרשה

23. למדנו שגואל הדם הוא קרוב של הנרצח הרוצח לנקום את מותו של הנרצח. אם הרוצח בשגגה מגיע לעיר מקלט, אסור לגואל הדם לפגוע בו. מה יהיה דינו של גואל הדם אם יהרוג את הרוצח בשגגה לפני שמגיע לעיר המקלט? (יטו,)
24. מה רוצה הפס' להדגיש באמרו "שלוש ערים", הרי כבר אמר למעלה "שלוש ערים תבדיל לך"? (בעל הטורים יטז,)
25. כתוב בפס' "וַיִּסְפָּק לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה", כמה ערי מקלט יש בסה"כ? כיצד? (רש"י יטט,)
26. כתוב בפס' "וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא לְרַעְהוּ וְאַרְבַּ לֹּ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וְמָת ", מדוע התורה מדגישה "איש שֹׁנֵא לְרַעְהוּ " הרי אפשר היה להסתדר בלי החלק הזה? מה לומדים מכך? (רש"י יט,יא)
27. מה יהיה דינו של רוצח במזיד שבורח לעיר מקלט (יטיב,)
28. למה מדגישה הפס' כאן "לא תחוס עינך עליו .."? (רש"י יט,יג)
29. כתוב בפס' "לא תסג גבול רעך " מהו לשון "לא תסג" ומה המשמעות? (רש"י יט,יד)
30. מדוע נאמר בפס' "לא תסג גבול רעך " הרי כבר נאמר "לא תגזל"? (רש"י יט,יד)
31. כתוב בפס' "לא יקום עד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עֹז וְלְכָל חֲטָאת ", הרי בנוקי גוף וממון חייבים לפחות שני עדים, באיזה מקרה ניתן להסתפק בעד אחד? (רש"י יט,טו)
32. מה הדיוק במילים "על פי" בפס' "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" ? (רש"י יט,טו)
33. כתוב בפסוק: "וְעַמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לְפָנָי ה'... " מה הפירוש "לפני ה' ? הרי הם עומדים בפני הדיינים? (רש"י יט,יז)
34. למה הודגש בפס' "לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם", לכאורה הדבר מיותר ויכל לומר רק "לפני הכהנים והשפטים"? (רש"י יט,יז)
35. התורה ממשיכה לדון במערכת המשפט וחקירת העדים. כתוב בתורה " וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו עֵינַי בְּעֵינַי שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל וְכוּ', מה הפירוש "עין בעין", האם מוצאים לאדם את העין ממש, או שמדובר בתשלום בשוי האיבר שעשה בו נזק? (רש"י יט,כ)

המלמד

מתכוננים לפרשה

ההכנה לקראת מלחמות ישראל (כ, א-ט)

משה רבנו מכין את עם ישראל לקראת הקרבות בכניסה לארץ ישראל באויבים גדולים ורבים עם כלי נשק טובים יותר מכלי הנשק שהיו לעם ישראל והם צריכים לבטוח בישועת ה'. ומצווה את הכהן לדבר עם בני ישראל לפני היציאה לקרב .

1. מדוע נסמכה פרשת "כי תצא למלחמה על איבך" לפרשיות הדיינים עפ"י פירושו השני של רש"י? (רש"י כ,א)

2. כתוב בפס' "כי תצא למלחמה על איבך", למה נאמר "על איבך" הרי ודאי שלא יצאו להלחם עם אוהביהם, אם כן למה הפס' מדגיש "על איבך"? (רש"י כ,א)

3. כתוב בפס' "והיה פקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן", באיזה כהן מדובר? (רש"י כ,ב)

4. כתוב בפס' "ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום...." וכו', למה נאמר "שמע ישראל" הרי כבר מדבר איתם? (רש"י כ,ג)

5. מה רוצה הכהן להדגיש לעם באמרו "כי ה' אלקיכם ההלף עמכם להלחם לכם...." (רש"י כ,ד)

6. מה הפירוש בפס' "ההלף עמכם"? (רש"י כ,ד)

7. השוטרים הממונים יוסיפו לדבר אל עם ישראל כדי שלא יצאו אנשים שמפחדים להילחם בגלל סיבות אישיות ועלולים להחליש את הלוחמים. איזה מקרים מביאה התורה? מיתחו קו (כ,ה-ח)

ולא חללו

מי האיש אשר בנה בית חדש

ולא לקחה

ומי האיש אשר נטע כרם

לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו

ומי האיש אשר ארש אשה

ולא חנכו

מי האיש הירא ורף הלבב ילף וישב

8. מה הפירוש "ולא חנכו", מהו לשון "חנוך"? (רש"י כ,ה)

9. עפ"י הכתוב בפס' "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילף וישב לביתו", מהו הטעם שמביא ר' אברהם אבן עזרא שאדם שלא חנך את ביתו לא יוצא למלחמה? (אבן עזרא כ,ה)

10. כתוב בפס' "ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו", מה הפירוש "ולא חללו"? (רש"י כ,ו)

11. מה הפירוש "הירא ורף הלבב" עפ"י ר' עקיבא? (רש"י כ,ח)

12. מה הפירוש "הירא ורף הלבב" עפ"י ר' יוסי הגלילי? מדוע לדעתו הובאו המקרים הראשונים שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה? (רש"י כ,ח)

המלמד

מתכוננים לפרשה

13. עפ"י ר' אברהם אבן עזרא, מה הפירוש המילים "הָיָא" ? ומה הפירוש "וְרָדָה הַלֵּבָב"? (אבן עזרא כ,ח)

14. כתוב בפס' "וּפְקְדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת ...", מה תפקידם של שרי הצבאות? (רש"י כ,ט)

כללים למלחמות ישראל (כ, י-כ)

מלחמת מצווה היא המלחמה על הנחלת ארץ ישראל לשבטים ובה אנו מצווים להשמיד או לגרש את כל יושבי הארץ שאינם רוצים להתגייס ולעומת זאת, מלחמת הרשות היא מלחמה מחוץ לגבולות ארץ ישראל. לפני תחילת המלחמה מופיע הציוי "כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם... וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם".

1. מדוע נכתב במלחמת הרשות "וְהָיָה כָּל הָעָם הַנִּמְצָא" בפסוק: "וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּה לָּךְ " ? (רש"י כ,יא)

2. מה הפירוש "יִהְיוּ לְךָ לְמַס וְעַבְדוּךָ"? (רש"י כ,יא)

3. כתוב בפס' "וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ ...", מה פירוש המילה "תשלים"? (אבן עזרא כ,יב)

4. אם האויב נכנע בפני עם ישראל, ניתן לגבות מהם מס (תשלום כספי) ואפשר להפוך אותם לעבדים. מה צריך לעשות אם הם לא נכנעים? (כ,יב-יג)

5. במלחמת הרשות נכתב "וְעָשִׂתָּה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עָלֶיהָ" מה הפירוש "וצרת עליה" עד איזה מצב מותר לקיים את המצור? (רש"י כ,יב)

6. כתוב בפס' על מלחמת מצווה בארץ ישראל "הַחֲרֵם תַּחְרִימֶם הַחֲתִי וְהָאֹמְרֵי הַכִּנְעָנִי וְהַפְּרִזִּי לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבוֹתֵם", מה למדים מהמילים "למען אשר לא ילמדו אתכם"? (רש"י כ,יח)

7. לצורך כיבוש העיר היו עושים מצור - מקיפים את העיר כך שלא ניתן להכנס ולצאת. משה רבנו מצווה על איסור בזמן מצור על עיר בזמן מלחמה. מהו? (כ,יט-כ)

8. כתוב בפס' "כִּי תִצְוֶה אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ ...", כמה ימים הם "ימים רבים" ומה לומדים מכך? (רש"י כ,יט)

9. מה הפירוש שעם ישראל צריך להילחם בעיר "עַד רִדְתָּה"? (רש"י כ,כ)

כותב הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ו: " אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום. אחד מלחמת צרשות ואחד מלחמת מצוה. שנאמר (דברים כ"י) 'כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם'. אם השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה והרי הן למס. שנאמר (דברים כ"יא) 'יִהְיוּ לָךְ לְמַס וְעַבְדוּךָ'. קבלו עליהן המס ולא קבלו העבדות או שקבלו העבדות ולא קבלו המס. אין שומעין להם עד שיקבלו שניהם. והעבדות שיקבלו הוא שיהיו נבזים ושפלים למטה ולא ירימו ראש בישראל אלא יהיו כבושים תחת ידם. ולא יתמנו על ישראל לשום דבר שבעולם. והמס שיקבלו שיהיו מוכנים לעבודת המלך בגופם וממונם. כגון בנין החומות. וחזק המצודות. ובנין ארמון המלך וכיוצא בו."

המלמד

מתכוננים לפרשה

עגלה ערופה (כא, א"ט)

בין פרשיות המלחמה, מופיע עניין מיוחד של חלל, אדם מת, שנמצא בשדה ולא יודעים מי הרג אותו. התורה מלמדת אותנו שאם יש יהודי שנפגע, צריך לכפר על מותו כיוון שכולנו אחראים לכל אחד ואחד מעם ישראל ולא דאגו למנוע את המוות של החלל.

1. כיצד יש לברר איזו עיר תכפר על מותו של אותו יהודי? (כא, ב"ג)

2. זקני העיר צריכים לקחת עגלה. מה מיוחד בעגלה זו ולאן לוקחים אותה? (כא, ג"ד)

מסבירים חז"ל את הסיבה לעריפת העגלה: "אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה, שלא הניחוהו לעשות פירות"

3. למה נסמך "כי ימצא חלל" לפרשת המלחמה? (בעל הטורים כא, א)

4. כתוב בפס' "וערפו שם את העגלה בנחל", מה עושים בדיוק במעמד זה? (רש"י כא, ד)

5. כתוב בתורה שזקני אותה העיר "יחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל" ובהמשך כתוב "וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה...". למה הוצרכו זקני בית הדין לומר דבר זה, וכי יעלה על הדעת שהם שופכי דמים? (רש"י כא, ז)

6. מדוע ה' ציוה לזקני העיר לעשות את טקס העגלה הערופה ולומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו"? ומה לומר ר' אברהם אבן עזרא מכך? (אבן עזרא כא, ז)

7. הכהנים אומרים "כפר לעמך ישראל", מה למדים מכאן? (בעל הטורים כא, ח)

8. מה רצה ללמדנו הכתוב באמרו "ואתה תבער הדם הנקי מקרבך..."? (רש"י כא, ט)